

ÁLLATVÉDELME

o o o A MAGYARORSZÁGI ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETEK KÖZLÖNYE o o o

o o KIADJA AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET BUDAPESTEN o o

IX., Ernő-utca 11-13. sz. Telefon 85-12.

Ezen lap közleményeinek utánnyomását nemcsak szívesen megengedjük,
hanem tisztelettel kérjük is.

Megjelenik egyszer havonként. || Előfizetési ára 1 évre 2 korona

III. ÉVFOLYAM 1906. SZEPTEMBER :. 9. SZÁM :.

Az állatvédelem az iskolában.

(Két közlemény.)

I.

„Az ember kötelességeiről” szóló fejtegetéseim záró soraiban*) reá mutattam arra, hogy az emberiség nemis irányban való haladásaért küzdő emberbarátok és államférfiak kötelességének ismerem, hogy erélyesen szorgalmazzák az állatok ismerésének és szeretetének az iskolákban való általános tanítását, hogy ezáltal a valódi humanizmus megértésére és gyakorlására fogékony nemzedékek neveltsenek.

Az iskolai nevelésnek a szánalom ébresztésére, a szeretet fejlesztésére, a természet, elsősorban pedig minden élőlény megismerésére és megkedvelésére és általában a szív és kedély művelésére való irányítása nem állatvédelmi, hanem általános paedagógiai szem-

pontból a humanizmus haladásának elsőrendű követelménye. Lafontaine a gyermekorról azt mondja: „Cet age est sans pitié.*) Az a mindennapi tapasztalat, hogy a gyermekek úgyszólván ösztönszerűleg virágokat szétéptnek, játékokat és egyéb tárgyakat szétörnek és rombolnak, kutyát, macskát vernek stb., Lafontaine mondásának igaz voltát bizonyítják. A gyermekkorban túlsúlyra vergődik a kis ember önzete, mely gondatlan vagy gyenge szülők vezetése vagy inkább nem vezetése mellett már a zsenge gyermekkorban annyira fokozódik, hogy a gyermek minden fajta zsarnokságra, rombolásra és erőpróbára vetemedik, mely hatalmában áll és melyben kedve telik. Pestalozzi szerint a gyermekben rejlő ezt a zsarnokoskodást, kegyetlenkedési és rombolási vágyat a szeretet fejlesztése és gyakorlása útján lehet és kell ellensúlyozni. Ha a gyermek szereti édesanyját, akkor szeretni fogja mindazt, a mit édesanyja szeret: a kis

*) Az Állatvédelem júliusi számában.

*) „A gyermekben nincsen irtalom.”

csibéket, a házörző kutyát, a kedvec macskát, az éneklő madarat, stb.

Kétségen kívül a szív és a szeretet legjobb iskolája a családban volna keresendő. De mivel a nép nagy tömegében a mindennapi nehéz munka, a gond és nyomor, a létfér való küzdelem, a családi élet belterjes fejlődésének, sajnos, napról-napra mindig nagyobb mértékben útjában állanak, a tömegek nevelésének sulypontja az iskolába helyezendő át.

Ez a nézet volt irányadó az egész művelt világon abban, hogy az állatvédelem a népiskolai tanításban jelentékeny helyet foglalt. Hogy példákat idézzünk, utalunk Franciaországra, hol a népiskolák hivatalos tantervében az erkölcsstani oktatásra nézve elő van írva, hogy évenként tárgyalandók: az embereknek az állatok iránt való kötelessége, a madárfészkek védelme, állatkínzás és állatvédő egyesületek.

De utalhatunk Angliára is, ahol az állatvédelemnek ugyszólván hivatalos képviselője, az Angol Királyi Állatvédő Egyesület kezdeményezéséből a következő intézkedés áll fenn:

Minden év elején a népiskolákban a tanulóknak feladatképen írásbeli gyakorlatot kell készíteni, melynek tárgya az állatok iránt való irgalom gyakorlása. Minden tanító az elkészült írásbeli gyakorlatokból a két legjobbat a királyi állatvédő egyesületnek beküldi. A legjobb dolgozat szerzője jutalmat kap, az utána következő pedig oklevelet.

Az így kitüntetett összes dolgozatokból az állatvédő egyesület által alakított bíráló bizottság ismét a legjobbakat kiválogatja, melyeknek szerzői nagyobb jutalmakban részesülnek. Az 1888. évben 11,000 kitüntetésre érdemesített munkátal lett az állatvédő egyesülethez beküldve, 1893-ban 36,000, 1897-ben 69,183 és 1898-ban 1002 iskolából 76,617. Az emelkedő számokból kitűnik, mennyire emelkedik az állatvédelem iránt való érdeklődés Angliában és minő nagy jelentőséget tulajdonítanak ottan az állatvédelemnek, mint nevelési tényezőnek. A szóbanforgó intézkedés kitűnően bevált nemcsak azáltal, hogy a gyermekek szívét és kedélyét nemesíti, hanem az által is, hogy az állatvédelem eszméje a családokba is behatolt, a hol a feladatok tárgya és elkészítése a dolog természetéből folyólag tüzetes tárgyalás anyagát képezi.

A kitüntetésre érdemesített dolgozatok szerzőit megillető jutalmak a gyermekek közt évenként a királyi állatvédő egyesület által a londoni kristály palotában rendezett ünnepély keretében osztatnak ki. Sok ezernyi gyermek és nagyszámú közönség jelenlétében az ország legelőkelőbb hölgyei, némelykor a királyi család nőtagjai adják át a gyermekeknek a jutalmakat.

Az angolok azt állítják, hogy mióta az állam, az egyház és az iskola karöltve közreműködnek azon, hogy a gyermekek az állatvédelem eszméjének buzgó hívei legyenek, azóta Angliában a fiatal korban levő gonosztevők száma az előbbi időkhöz képest félfannyira csökkent.

Talán nem kell bővebben bizonyítgatni, hogy az iskolának, ha az nemcsak tanítani, de nevelni is akar, egyik legfontosabb feladata a gyermekek szívének gondozása és nemesítése. Azt hiszem, teljes örömmel és készséggel fogja minden néptanító ezt a nézetet magáénak vallani és minden az iskolával kapcsolatos vagy befolyással bíró tényező, legelsősorban pedig elkészítke, továbbá a szülők támogatását igényekend megnyerni abból a célból, hogy magasztos feladatának sikeresen felelhessen meg.

A tanító tartsa szem előtt, hogy *Kant* szerint „az ember eredettől fogva sem jó, sem gonosz lény“ és hogy a gyermekben, mint fenn már bővebben említettem, a zsarnokságnak, rombolásnak és kegyetlenkedésnek szelleme lakozik, melyeket a mindennapi élet eseményei és szokásai csak fokozni alkalmassak. A gyermek anyjának jelenlétében megcsontok bogarat, pillangót, ha kedvetlen, megtépázza a macskát, litélgei a kutyát, a szülők ügyet sem vetnek reá. A gyermek minden nap tanuja annak, hogy kinnozzák, gyötrik felnöttek az állatokat. Gyakran a gyermek mulattására vagy rosszkodásának csillapítására az éppen kezéjébe eső állatot apa vagy anya jól elveri. Mikor a disznólések ideje beköszöntött, a község minden utcája visszhangzik az állatok bögésétől és a város látványosságra összereregő gyermekek ujjongásaitól, akik előre örülnek a disznótor szolgálatra jó falatok élvezetének. Mindezeknek káros kihatását, mindmegannyi akadályt a jóindulatú tanítónak figyelembe kell venni.

Az iskolai nevelésnek feladata, hogy a gyermekek és köztve a népnek lelkiismeretét ébressze és serkentsen arra, hogy az állatoknak kiméltését kötelességnek ismerje és az állatok kínzását kihágásnak és vétéségnek tekintse. Az iskolai tanítás feladata az, hogy az emberekben gyökeret verjen az a beismerés, hogy az állatvédelem az emberiség igazabb érdekeinek követelménye.

Figyelemmel ezekre a célokra, a népiskola tantervében szereplő tantárgyak alapul vétele mellett keresünk, hogy hol miként munkálkodhatunk a helyes irányban.

Egy fontos feladata a néptanítónak az, hogy mint népevelő, növendékeinek képzésében ne szorítokzék a tanterem szük határain belül való működésre, hanem lehetőleg kísérje figyelemmel növendékeinek az iskolán

kívül való viselkedését is, kiváltképpen pedig legyen figyelemmel arra a módorra és bánásmódra, melyet növendéike az állatokkal való érintkezésben tanusítanak, hogy jóindulatú tanításaiban a gyakorlati étellel kapcsolatban részesíthesse a gyermekeket.

A neptanító a család és iskola közötti szoros kapcsolatot, a mindkettőt egy áldásos tényezővé egybefűző hidat akképp teremtheti meg, ha a gyermeknek elsősorban azokról a házi- és egyéb állatoról beszél, melyekkel a gyermek otthon nap nap után érintkezik, és melyeknek élete számos apró részleteivel gondolatainak oly bő anyagot szolgáltat. Ha a tanító ennél a beszéd-tárgynál a kellő hangot eltalálja, akkor a különben hallgatag és huzódózó gyermekek nyelve meg van oldva, bizalmatlanságuk megtörve és a tanító jóindulatú oktatásai fogékony és hálás talajra találnak.

Meg kell jegyeznem, miszerint az iskola paedagógiai céljának, a tanító és növendéikei között való viszony bensőbbé tételének nagy előnyére szolgálhat az, ha a tanító időnként növendékeivel sétát tesz erdőn-mezőn és ott, a szabad természetben keres alkalmat arra, hogy a gyermekeket az állatok életmódjával, természetével megismertesse és a természetben az állatvilágot velük megkedveltesse.

A szabadban való séták egyike-másika a téli időszak beálltával ejtethető meg és ez a séta alkalmat szolgáltat arra, hogy a gyermekek megfigyelhessék a vándorutra kelt madarak hiányát és az itthon maradtaknak a zord időjárás és fogyatkozás táplálkozás által okozott viszontagságait. Ez a megfigyelés nemcsak alkalmat arra, hogy az állatok iránt való részvételt és szánalmat ébressze, hanem arra is, hogy ösztönzésül szolgáljon a gyermekeknek arra, hogy a télen éhező madarak etetésével törődjenek és abban örömeiket leljék.

Az erkölcsi tanításnál a példának nagy számát merithetjük az állatvilágból és majdnem minden erény tárgyalásánál a legtalálhatóbb vonatkozásokat idézhetjük az állatok életének gazdag tárházából. A sok közül elég, ha itt egy-két példát idézünk. A szorgalomra nézve a méh és hangya, a tisztaságra nézve a házi macska, a takarékoság és gondosságra nézve többek között a hűcsög és ürge, az anyai szeretetre nézve a sok közül a ló, tehén és madarak, a hűsögre nézve a kutya, okosságra nézve az elefánt viselkedése és élete bő anyagot szolgáltat.

A hitoktatás is a lehető mértékben felhasználható és fel is használandó az erkölcsnevelő állatvédelem érdekében. Itt nem az állatvédelem hasznos voltára, hanem a minden élőlényre egyaránt kiterjedő

szerepet fejlesztésére s megerősödésére kell a nevelőnek súlyt fektetni.

Ha a megváltó azt mondja a jó pásztorról, hogy juhaiért kész életét feláldozni, akkor ezen szavaknak az a jelentősége, hogy az isteni szeretet minden élőlényre egyaránt kiterjed.

A tiz parancsolat másodikánál utalás történhetik azokra a durva fuvarosokra, akik oly gyakran istenkáromlással verik és gyötrik állatjaikat, ha azok a túlságos terhet el nem bírják. Itt a helye annak, hogy a gyermek szívébe a részvét és szánalom meletét olt-suk és oda fejlesszük, hogy indulatkitörések által magát vezetetteti és a védtelen állatok kinzására elragadtatni ne engedje.

Az ötödik parancsolat tárgyalásánál bő alkalom nyílik arra, hogy az állatok szenvedéseiről szóljunk. Az embernek meg van engedve, hogy ha kell állatot öljön, de nem szabad őket kizoznia.

Ha az emberek büneiről szólunk, akkor reá mutathatunk pl. a haragra, a fősvényiségre, kapzsiságra és restségre, amelyek oly sok állatkinzásnak forrása. Nem feledkezünk meg az erőtlenné vált igavonók elhanyagolásáról, a házi állatok etetése, tisztántartása és gondozása körül elkövetett tömérdek mulasztásról stb.

A természetrajz, melynek elsősorban az a feladata, hogy a természetnek mint egy szerves, részeiben és egészében összhangban lévő csodás alkotást ismeresse, alkalmat nyújt arra, hogy az ember a nagy természet-től való függésének tudatával megbárátkozzék és hogy ilyenformán ment maradjon attól a tévhitől, hogy a teremtés az ő kedvéért lett és van. Ennek a tanításnak nem az a célja, hogy az ember értékét vagy jelentőségét leszállítsa, hanem, hogy az ember és állat között előlételt alkotta nagy örönyt kisebbítse és a minden élő lények iránt való becsülést és szeretetet élessze.

A gyermekeknek meg kell tanulniok, hogy az emberiség az állatoknak mily sok tekintetben tartozik hálaival. Pl. a hód volt a vízépitészet tanítója; a méh munkálatai szolgáltatták az első utmutatást az építés szabályosságára nézve; a madaraktól tanulta el az ember a fonás, és a póktól a szövés és hálókészítés mesterségét; a halak adták az embernek a hajóépítés, a békák pedig az úszás eszméjét. A házépitésnek egyik még ma is szokásos egyszerű módját fecskerakásnak nevezik. De az állatok nemcsak sok irányban tanító voltak az embernek, hanem a léfért való küzdelemben az embernek hű barátai, szövetségesei és munkatársai. Kutyák és iramszarvasok nélkül az örökös jégbirodal-mába, tevé nélkül a Sahara homokjának sivatagába

sem hatolhatja az ember. A szántóföldeket és erdőket, a gyümölcsöseket és kerteket, a szőlőket és réteket pusztító milliárdnyi rovarellenségeivel az ember csak úgy küzdhet meg sikeresen, ha hű szövetségesei, a rovarirtó madarak vannak segítségére.

A természetrajz tanításának körébe esik az is, hogy a köznépben egyes állatok iránt uralkodó méltatlan előítéleteket és balhittet legyőzze és ebben az irányban is a felvilágosodást terjessze. Ilyen védelemben veendő az embernek inkább hasznos hozó állatok pl.: a vakondok, a sün, a denevér, a varangyos béka, a bagoly. A gyermekek általában arra biztatandók, hogy az állatletnek minden, környezetükben észlelhető mozzanatát, a madarak röptét és hangját stb. megfigyeljék, hogy így az élet minden nyilvánulása iránt érdeklődjenek. Mutassunk rá a állatok testalkotásának célszerűségére és szépségére; emeljük ki mindenkor előnyösen az állatok nemeknek mondható tulajdonságait: a hűséget, az anyaszeretetet, engedelmességet, a nyájban élő állatok fegyelmzettségét stb., hogy mindezekkel a gyermek szívét és esztét a természet megszeretésére fordítsuk.

„Nem az ember értékének leszállítása, hanem az állat értékének emelése” legyen a helyes természetrajzi oktatás célja és eredménye. Ha e tanításnak sikerül kivinni azt, hogy a gyermekek az állatok életének világába kellő bepillantást nyerjenek, akkor az ember főlényéről való tudat csak arra a beismerésre vezethet, hogy az alsóbbrendű élőlények iránt kötelességeink annál fokozottabbak és az állatokkal való emberséges bánásmód az ember főlényéből folyó magától értetődő követelmény.

A földrajzi ismeretek körében is talál a tanító módot, hogy a gyermekeknek az állatok iránt való érdeklődését felkeltse és a különféle államokban vagy nemzeteknél divó népszokások vagy más feltűnő jelenségek összehasonlítására irányítsa a gyermekek figyelmét. A földrajz keretében elrettentő példaképp említést tehet a tanító a Spanyolországban és Franciaországban némely részében még ma is túrt bikaviadalokról, az Angliában gyakorlatban volt, de ma már tilos kakasviadalokról, az apró madarak tömeges és kíméletlen mérszálásáról és fogdosásáról Olaszországban stb. Említést tehet másrészt arról a megbecsülésről, melyben az állatok pl. Ázsia és Afrika némely népeinél részestülnek. Szóvá tehető az arabokban a lóhoz való szeretete, Sziámban a fehér elefánt tiszteltetésben tartása, Bombayban és más indiai városokban az állatok számára fennálló kórházak és menedékházak.

A magyar nyelv tanításánál, a gyakorlatok feladá-

sánál és szerkesztésénél, valamint az olvasmányok kiválasztásánál bő alkalom nyílik az állatvédelem eszméinek megkedveltetésére. Az olvasmányok, melyek az egyes állatok természetéről, életmódjáról, értékéről és jelentőségéről, versben vagy prózában szólnak vagy mesélnek, a gyermekekben talán minden egyéb tárgynál nagyobb figyelmet és érdeklődést képesek keltetni és ha a gyermekek kell feladatképen valamiről írni, ismeretéhez és felfogásához mindig legközelebb fog állani az a világ, az állatvilág, mely őt otthon a lakásban és háztájékán, mezőn és erdőn környezi.

A számolás tanításának keretében lehetőségek sok példa választandó ki az állatvilágból. A mai pedagógia egyik helyes elve az, hogy a számolás tanításánál lehetőleg oly példákat és feladványokat kell kiszemelni, melyek a gyakorlati étellel hozzák a gyermeket kapcsolatba. Erre a célra kiváló módon kinálkoznak oly példák, melyek a háziállatok hasznáról, a hasznos madarak által pusztított káros rovarok számáról, a káros állatok pusztításairól s hasonlókról nyújtanak fogalmat.

A tányérvas.

Irta: Gyulai György.

A kártékony ragadozó állatokak magunktól távol tartani, elvitatlanul jogunk. Sajnos, ezt másként, mint a ragadozó pusztításával el nem érhetjük. Ez elől az állatvédelem sem tud kitérni. Viszont a pusztítás mékintje, főként pedig a pusztító eszközök állatgyórt szerkezete ellen, kénytelenek vagyunk erélyesen sikra szállani, még akkor is, ha veszedelmes fenevadakról van szó.

A raffinált kegyetlenséggel összekombinált különböző szerkezetű eszközök közt, melyek ma már szelbén-hosszabban a föld kerekéig mindenütt elterjedtek, a legösszetettebb s a legnépszerűbb a tányérvas. Válfaja ennek is többféle. Különböző szerkezetűket ismertetnem főlényes; elég ha ráutalok az ominózus nevű „haynauti” csapdagyár néhány ebbeli gyártmányára, melyek közül a nagy tányérvas immár Afrika gyarmataiban is túrt hódított s ott tömeges behozatali cikként szerepel. Az Afrikába importált tányérvas, kétségelentlen hasznos célzattal arra hivatott, hogy a békés lakosság, orszolának, párducok, örökké falánk hiénák és egyéb fenevadak veszedelmes garázdalkodásai elől megóvja. E céljának tányérvas szép eredménnyel meg is felel. A kifogásolni való csupán az, hogy egy-egy az emberi lakásoktól távolabbi eső ponton felállított tányérvasba került állat néha napokon át gyötrelmes kinoknak van kitéve. A tányérvasba szorult áldozat, legjobb esetben egy-egy testrésze kiszakítása vagy éppen lerágása árán szabadul ugyan a halálos veszedelemtől, ám aztán fájdalomtöltő gyórt, megcsontított testtel, sebesült, vérző tagokkal, néha napokon, sőt heteken át elbolyog, míg végül, hosszas szenvedések árán mégis csak nyomorultul elpusztul.

Legkínosabb az olyan áldozatok helyzete, melyek a tányérvasba szorultak, napokon át éheznek, szomjaznak, míg végre gyótró kínok közt elpusztulnak.

Fájdalom, szükségtelen mindjárt Afrika vadászterületeire térnünk. A hazánk vadterületein szelétben-hosszában használt tányérvásfélék, csak oly gyötrelmes eszközei az állatkínzásnak és állatirtásnak, mint az Afrika fenevadjait pusztító csapdaszerkezetek.

A csapdák felállításával foglalkozóknak lelkiismeretbeli kötelességük volna az ilyen förtelmes kínzó-eszközöket végképpen mellőzni.

A gyötrelmes tányérvas teljes kiküszöbölésének ezidőszáig nemcsak hazánkban, hanem ugyszólván világszerte két akadálya van. Az egyik az, hogy a tányérvasnál könnyebben kezelhető szerkezetet alig ismernek, a másik pedig az, hogy az állatvédelem embereire sok tennivaló vár nemcsak hazánkban, hanem Európa több államában is.

Ami a tányérvasok szerkezetét illeti, maga a hanyau gyár is készít immár megfelelőbb, az állatvédelem részéről nem kifogásolható olyan szerkezeteket, melyek az állatnak gyötrelmet alig okoznak. Erről a gyár terjedelmes árjegyzéke áttekintésével meg is győződhetünk.

Hazánkban ma még vajmi kevés a kellő szak tudás vadpusztító közeg. Oka ennek egyrészt az ebbeli tanintézetek s szaktanfolyamok hiánya, másrészt a nevesítésen rossz javadalmazás, végső sorban pedig a felülről méltán várható humánus és helyes irányítás házagossága.

Maguk az elsőrangú uradalmak sem biztosítják a vadvédelmek azt a tért, melyet az, főként ragadozók tekintetében, az általános állatvédelem szempontjából betölteni hivatott. Ragadozókra emlékeztető vonás akad egy-egy emberben is; talán nem árt az azoknak eszébe juttatni, kik közül nem egy a ragadozó az ért, hogy gyótróje.

A tányérvas kiküszöbölésének egy másik akadálya egyébként magának a vasnak mechanice praktikus szerkezetében keresendő. A tányérvas szerkezete tényleg oly egyszerű, hogy annak kezelésével, bármely laikus tüstént tisztába jön. Egyszerű szerkezete következtében maga a tányérvas a legolcsóbb e fajta gyártmányok közé tartozik. Általános elterjedése, olcsóságát állandóan biztosította.

A tulipánjegy védelmében, méltánylást, sőt támogatást érdemlő vállalkozás volna az, ha valamelyik vasgyárnak behatóbb figyelmet szentelne az efajta gyártmányoknak s készítményei sorába felvinné az olyan szerkezetű csapdák előállítását, melyek míg egyrészt a vadvédelem intenciójával összhangba hozhatók, másrészt a külföldi gyártmányokat s ezek között első sorban a gyótró tányérvasokat, végkép kiszorítanák helyükből. E tekintetben Magyarország hírneves vasgyárai, a külföldnek is jó példát szolgáltathatnak, egyben pedig az állatvédelmeknek kiválóan becses szolgálatot tehetnek.

Hogy a tányérvas helyettesítésénél, a sokféle szerkezet közül, melyeknek kellene előnyét adni; ezzel zuttal nem foglalkozom. Elég, ha mindenekelőtt ma-

gát a tányérvasat, mint leggyótróbbet végkép félretesszük.

A vadászat a testedző szórakozások legkiválóbbjai közé van sorozva. Am, hogy ezt a magaslato meg is tarthassa, az állatvédelem magasatos elveivel mindenütt összhangba kell jönnie. Mit gondoljunk az olyan vadász felől, ki csapdáit felállítja s azután napokon át feléjük meg néz! Holott talán alig pár órával a tányérvas felállításra után, áldozat került a vasba. A szánandó pára a borzalmas vasban, néha napokon át gyótródik, összeszorított, véres tagokkal, étlen-szomjan.

A ragadozók pusztításánál használt szerkezetek, csak akkor nem hívják ki az állatvédelmet maguk ellen, ha a szerkezet a törbe került áldozattal tüstént végez. Ha már éppen a szerkezet meg nem ölhethet rögtön az állatot, legalább össze ne roncsolná az egyes testrészeket.

A csapdák felállításának kötelességük volna a kített szerkezeteket, maguk vagy megbízottaik által napoként legalább egyszer szemle alá venni! Gyakori ellenőrzések esetében is előfordulhat, hogy az áldozat néha órákon át fölösleges gyötrelmek részese.

A vadászbemert az állatvédelem részéről nem egyszer heves megtámadtatások érik, holott akárhány, nemesen érző vadász maga elől jár az állatvédelemben. Sajnos, az olyan eljárások, mint a minők a tányérvas alkalmazása, korántsem járulnak ahhoz, hogy a vadászbemert az állatvédelem fóruma előtt tisztára mosás. Am ismétlem, hogy a hiba tana nem annyira az egyében s illetőleg magában a vadászbemertben, mint inkább a kifogásolt szerkezeteket gyártó s alkalmazó közegek eljárásában kereshető. Ha elérjük azt, hogy a jövőben egyszerű, könnyen kezelhető, olcsó szerkezetekkel dolgozzunk, főként olyanokkal, melyek az állatnak gyötrelmet nem okoznak, vadaok senkit sem érhetnek, annál kevésbbé a vadászbemert. A hivatása magaslattal álló vadászbemert, bizonyára öröme kiküszöbölő az inkvizíció kintzókamráinak lomtárba való tányérvasat.

A természet bölcs háztartásában az állatok valamennyijének működési köre ki van jelölve. Az egyiknek létele szorosan összefügg a másik species fenmaradásával. A lánctalból, végpusztítás útján, egy-egy összefüggő láncszemet az embernek, mint ugyancsak a természet egyik teremtményének, erőszakosan kitépni nincs is joga! Ha mégis bizonyos vasakényszer elől ki nem térhet akkor, midőn az alkalmatlan, káros ragadozó népet tizedelgeti, gyéríti, úgy legalább a humanizmus nevében elvárhatjuk tőle, hogy a gyorsan végző golyóhalál nem fogja sajnálni egyetlen ragadozótól sem, mint a hogy nem sajnálja az öztől, szarvastól. Hiszen fölösleges kint, gyótralmat nem akarunk a nagy természet egyetlen teremtményének sem okozni. Ne tegyünk tehát ebben kivételt a ragadozókkal szemben se. S ha már éppen nem méltajuk őket golyóhalálra, esetleg velük másként szembe nem szállhatunk, legalább a pusztító eszközökben térjünk a humánus haladás ama mesgyéire, melyekre korszellemünk minden vonalon immár évtizedek óta rátért!

VEGYESEK.

A falusi jólét fája. Gróf Mailáth József, akit az egész ország valódi emberszeretettől áthatott társadalmi tevékenysége és fáradhatlan buzgalma révén tisztel, a somogyi megyei hitelszövetkezetek szövetségének 1906. évi közgyűlésén előadást tartott a „Tanító szociális feladatai”-ról. Ebben a nép javáért megleő szívet és nagy körültekintéssel szerkesztett előadásban a néptanítók hivatásáról a következő figyelemreméltó szavak foglaltak: „Minden igaz tanító két ember. Egyik az iskolában végzi a tennivalókat, a másik az iskolán kívül.”

„Valóban e szép név: „Népnevelő” magában foglalja azt a fogalmat is, hogy e tanító nemcsak a gyermekeké, de a nép és a gyermekek szülői, hozzátartozói is legyen.” „Ezt kívánja az igazi nevelés eszméje, hiszen a nevelésnek meleggája a család, de virágoskertje a népiskola, gyümölcsöző tere a társadalom, egyház és a nemzet.”

Az előadás velős vonásokban ismerteti a néptanítónak mindkét irányban való feladatát és végül az előadó bemutatja rajzban a falusi jólét fáját, mint jelképét annak, hogy milyennek képzelet az igazi népnevelő által vezetett falusi iskola jövőjét.

A falusi jólét rajzban bemutatott fájának gyökereit a népiskola, a kiseddívó, vallásérköcs, család és gyermekmenhely képezik. A törzs tövéből, mint legelső hajtás, a „Gyermekek Állatvédő-Egyesülete” jelentkezik. Feljebb a gazdasági iskola, a háztartási iskola, a házi ipar, ifjúsági egyesület és gazdakör hajtásai ágaznak el a törzsből. A jólét fájának számos ága mindmegannyi a nép jólétét előmozdítani hivatott intézmény és erény nevel, ilyenek pl. a hitel- és egyéb szövetkezetek, gazdasági mellékfoglalkozások, olvasó és egyéb körök, a család és haza szeretete, valóság, józanság stb.

Az az előelő hely, melyet az előadó az állatvédelemnek juttat, örömdetes bizonyítékát szolgáltatja annak, hogy azok a fenkölt lelkelték és komolyan gondolkodó férfiak, kik a nép jólétét szívükön viselik, teljes mértékben becsülik és méltányolják azt a nagy jelentőséget, melyet az állatvéd.lennek az iskolában, mint az erkölcsi nevelés egyik főtényezőjének tulajdonitanunk kell. m. i.

Állatvédelmi mozgalom Somogyban. Örömmel kell regisztrálnunk a hirt, hogy Somogy megye *Falu-Szemes* községben *Laurencz Ede* uradalmi intéző, *Kétszeri János* kath. tanító és *Horváth László* segédjegyző buzgó fáradoznak azon, hogy egyelőre az iskola keretén belül állatvédő-egyesületet létesítsenek. Ezen mozgalomra alapot szolgáltatott e lap szerkesztőjének nevét. It községben való nya. alása és azon körülmény, hog az egész Balaton mentén áll hallani madárdalról, a fenséges természet ül néma, oly csendes. Fentnevezettek az állatvédelem ügyét e hó 8-án tartott iskolaszéki ülés tárgyszorozatába is felvették, melyen *Mokkó Pál* esperes-pébános, egyházi tanfelügyelő elnököl, ki szintén hive ez ügynek. Nevezett tanító már a „Madarak és fák” napja intézményének életbelpételetési tervét is foglalkozik.

Az országos egyesület ez alkalommal erkölcsi támogatásban részesítette a kezdő nényezöket, *gróf Hunyady József* uradalmának intézősége pedig felszólt okokat szerkesztett be az uradalom számára. Egyancsak az intéző és tanító saját kertjükbén is alkalmaztak fészkelőket *dr. Kukul-jevic József* állatorvos személyes őrbeigazítása mellett.

Ezen mozgalom nagy örömmel üdvözölhető, mert épp e gyümölcsstermő és nyaraló vidéken nagy hordereje.

Európai bölény (Bison bonasus. Brehm). Az európai bölény a szarvasmarhafajták között ma már a legrikább. A középkorban ezek az állatok Németország, Lengyelország, Magyarország és Ausztria őserdeiben még sűrűn voltak található, de az erdők pusztításával és mondjuk a földmívelés haladásával mindinkább kivésztek. Utolsó menedék helyük a Kaukasz volt, ahol 25 évvel ezelőt még több helen volt található, de a védelemnek megfelelő törvényes intézkedések hiányában az európai bölény már itt sem található fel.

A gródnói kerületben fekvő és az orosz cár tulajdonát képező Bialovici erdő Európának ugyszólván utolsó őserdeje, melyben az orosz uralkodók még egy bisonnyáját tartanak fenn. Ebben az őserdőben, melyben századok óta a fák érintetlen maradtak, egy külön tisztviselőszemélyzet van alkalmazva, mely örökdió a felett, hogy a tisztán vadászati célokra szánt területnek ősi jellege megővessék. A cárok minden évben kitüntetésképen meghívott vendégekkel egyetemben az európai bölényekre vadászatot tartanak, mely vadászatok mindenképen az izgalmas közé tartoznak. Az európai bölény nagy és erős állat, mely több mint 3 méter hosszú és mintegy 700 kgr. súlyt ér el. A rosszul talált bölény a vadászra nézve igen veszedelmesül válhatik. A bialovici bölénynyáj mintegy 700 darabból áll. Állítólag valamely szibériai nagybirtoκος erdejében is mintegy 50 darab állat volna. Ezen felül még csak néhány állatkertben látható egy-egy pár európai bölény. Ez az állatfaj is tehát azok közé tartozik, amelyeket a haladó kultúra tulterjeszkedése végleges kipusztulással fenyeget.

Wagner Richard a nagynevű zeneszerző lelkes barátja volt a madarak énekének. Siegfried operájának II. felvonásában az erdei madarak éneke van zeneileg megörökítve. Egy természetrajzú nagy alapossággal kimutatta, miszerint a mondott operarészben a citrom sármány, az erdei pipiske, a sárga rigó és a fülemile éneke van zenére átvéve. Érdekes adat az is, hogy *Dr. Baldamus (Coethen)* lépecselt tett az iránt, hogy 1876-ban, midőn a Nibelungok gyűrűjének első előadása rendeztetett, a főpörbákon jelen lehessen. Ez a kérelmet azzal a megokolással, hogy a fennálló szabály szerint csak a zenei szakmához tartozó egyének lehetnek jelen, megtagadták. Midőn azonban kitűdött, hogy *Baldamus* egy kiváló madárbarát és madárvédő, akinek a mesterséges madárodúk szakértő alkalmazásával már több ízben és helyen sikerült éneklő madarakat, kiváltéppen pedig fülemilékét meghonosítani, *Wagner Richard*, kinek ez tudomására jutott, nagy nével kijelentette, hogy na *Baldamus* az ő kertjébe fülemilékét telephet, akkor most is, jövőre is szivesen látja a főelőadások is.

Az állatvédelem érdekei ellen vétenek azok, kik kedvenc állataik, ölebeik és macskáik túlságos becézgetésével és erre való szertelen költségezésükkel provokálják azoknak kedvezőtlen bírálatait és az állatvédelem ellen irányuló támadásait, akik amúgy is vagy semmibe sem veszik, vagy éppen helytelenítik az állatvédők mozgalmát. Ebbe a kategóriába tartozik az a gazdag amerikai bostoni nő, akinek kedvenc buldog kuttyájáról, illetőleg annak felszereléséről egy lap a következő jegyzéket közölte: Egy nyakkötő Yett gyöngyökből 11 dollár, (1 dollár 5 kor.) egy a ballábra való karika 2 dollár, egy másik nyakkötő és karika 1 dollár, egy türkiszekkel ékített nyakkötő 20 dollár; egy fél tucat gaze-öltöny 14 dollár; egy fél tucat fekete selyem nyakkendő 6 dollár; két pár lábvédő chevreux bőrből, mérték szerint 5 dollár; egy pár téli cipő 2 dollár, egy selyem paszományos skót köpeny 5 dollár; négy utraváló porköpeny 10 dollár; egy esőköpeny 3 dollár; két látogatóba való csipkével szegélyezett kabátka 9 dollár; egy automobil-öltöny: Yaket, capuchon és pápaszem 10 dollár; egy pipere-doboz 12 dollár; a felszerelési leltár összes értéke 129 dollár azaz 645 korona.

Felelős szerkesztő: Dr. KUKULJEVIĆ JÓZSEF.

Egyesületi hírek.

Országos Állatvédő Egyesület.

IX., Ernő-utca 11—13

Telefon 85—12.

Uj tagok:

Alapító tag: Farkas Odón Tápióság 40 koronával.
Rendes tagok: Jirzizek János, Feik Odón villamos-sági vállalkozó, Muskovics Sándorné, Tittl Károly gyár-igazgató, Erney János zeneszerző, Wagner Sándor vendéglős, Szentgyörgyi Lenke színésznő, Gaál András orsz. képviselő, Kozma Berta, Mohaupt A. N.

Az Orsz. Állatvédő Egyesület

Állatvédőháza

BUDAPEST,

IX., Ernő-utca 11—13.

(a Ludovika közelében)

kutyák fürdetését mér-
sékelt díjazásért eszközli.

Cyphers Incubator Társaság Buffalo

(Amerika)

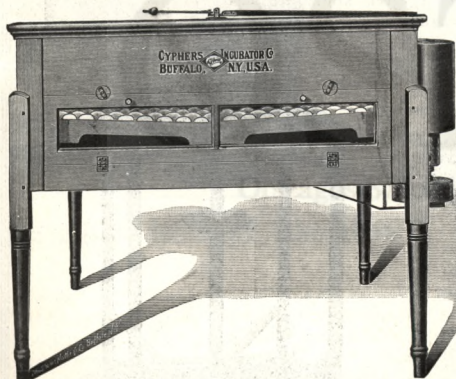
A világ legnagyobb

baromfi-keltető-gép gyára.

Tíz év alatt több mint 100.000 darab gépet szállított a gyár mind az öt világrészbe.

Kizárólagos vezérképviselőség Magyarország részére Szövetkezetünknel.

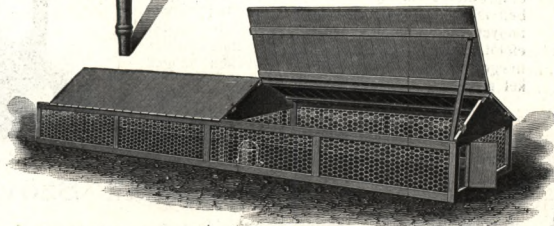
- A keltető-gép előnye:**
1. Hogy bármikor, tehát éppen olyan időben, mikor a fiatal baromfinak magas ára van, állíthatunk elő piaczképes árut.
  2. Nincs annyi vesződség a géppel, mint a kolló etetésével és tisztántartásával.
  3. A gép megbízhatóbb mint a kolló, mert nem hagyja el a tojásokat.

A „Farbwerke Hoechst“ czég Galloserin baromfi choleraszéruma

Kovács-féle „Unicum” tyukcsapófészek kizárólagosan. Továbbá baromfi-udvarok, telepek berendezése valamint az összes czikkek a baromfi-tenyésztéshez, ugyszintén a Fattinger húsrostos baromfi eledele és az erótkarmánygyár orpington melasse rovar és húsrostos baromfi-takarmánya legutánoyosabban beszerezhetők a

MAGYAR MEZŐGAZDÁK SZÖVETKEZETÉ-nél Budapest, V. Állotmány-u. 31.

IFJ. KÜHNEL MÁRTON állami támogatással létesült
ELSŐ MAGYAR FÉSZEKODUGYÁRA
 BARANYA-KÁRÁSZON (u. p. Szászvár)

Szerződésleg kötelezve kizárólag a M. Ornithologiai Központ által megállapított mesterséges fészekoduminták gyártására s ennek fejében a nevezett intézet védőjegyét (M. O. K. betűket) alkalmazhatja készítményein.

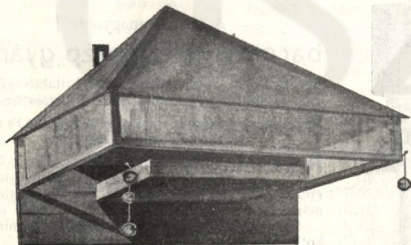
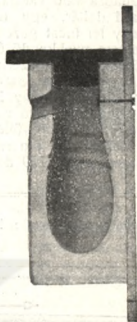
1906-tól kezdve gyártja a mellékelt ábrán látható odumintát **A** és **B** nagyságban (A kisebb, B nagyobb).

A minta: Az összes odulakó **czinegék**, továbbá a csuszka, fakusz, nyaktekerecs, kormos légykapó, kerti rozsdafarku és a kis fakopáncs számára.

B minta: Különösen a **szénczinego**, továbbá az **A** mintánál felemlítették számára is.

Mindkét minta szerszám nélkül leemelhető fedéllel készül. Legcélszerűbb $\frac{2}{3}$ rész **A** mintát és $\frac{1}{3}$ rész **B** mintát beszerezni.

Készülnek ezenkívül tágnilyásu odvak is **C** jeggyel, szürke légykapó, házi rozsdafarku és fehér barázdabillegető számára.

Téli etetőket is készít a gyár 2 mintában, u. m.: **etetőszekrény** és **etetőgúnyhó**. Utóbbit egészben is szállítja vagy kívánatra csak a felsőrészt, melyet a megrendelő maga állít lábakra. Mindkét etetőt üvegezés nélkül szállítja, a közönséges ablaküvegarabokat a megrendelő egyszerűen szögekkel erősítheti a keretekbe.

Bővebb felvilágosítással a gyár árjegyzéke szolgál. A fent jelzett gyártmányok a

Magyar Mezőgazdák Szövetkezetében
 is megrendelhetők.

ÁLLATVÉDELEM

o o o A MAGYARORSZÁGI ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLTEK KÖZLÖNYE o o o

o o o KIADJA AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET BUDAPESTEN o o o

IX., Ernő-utca 11-13. sz. Telefon 85-12.

Ezen lap közleményeinek utánnyomását nemcsak szívesen megengedjük, hanem tisztelettel kérjük is.

Megjelenik egyszer havonként. || Előfizetési ára 1 évre 2 korona

III. ÉVFOLYAM

1906. OKTÓBER

: 10. SZÁM .

Az állatvédelem az iskolában.

II.

Említettük már, hogy a tanító egyik legszebb és legfontosabb feladatának tartjuk azt, hogy növényeiknek viselkedését az iskola falain kívül is lehetőleg figyelemmel kísérje és őket arra nevelje, hogy az állatok iránt való szeretetet tényleg gyakorolják is. Ennek alapját már az iskolában vethetjük meg. Az elemi iskolának már első évében arra biztatjuk a gyermekeket, hogy kenyerük morzsáival a téli időszakban éhező madarakat etessék. Később bogycákat és magvakat gyűjtetünk a gyermekekkel, melyek szintén télire a madaraknak szórhatók. A nagyobb gyermekekkel, kivált pedig azokkal, kik az alsóbb osztályokban már a madarak etetése körül nagyobb buzgalmat fejtettek ki, a madarak etetését már rendszeresebben lehet eszközölni. A tanító ezeknek már bizonyos kerületeket jelölhet ki, amelyekben a mada-

rak etetése az ő feladatuk. Az eleségről a gyermekek maguk gondoskodnak azáltal, hogy minden erre alkalmas bogycót, magot, hulladékot udvarban és kertben összegyűjtenek. Alig képzelhető, hogy azok a gyermekek, akik télen által az említett módon az éhező madarak etetése körül buzgólkodtak, azután tavasszal fészekrablókká és rombolókká váljanak.

Ott, ahol a tanítónak idővel sikerül a madarak szeretetét a gyermekvilágban általánosan meggyökeresíteni, ott kellő megfontolás és körültekintés mellett kísérletet lehet tenni a mesterséges fészkelő oduk bevezetésével. Ezek alkalmazása körül annyi gondosság és előrelátás igényeltek, hogy arra nézve külön szakszerű utmutatást kell a tanítónak szereznie. De ott, ahol az ilyen kísérlet azután sikerül, az egész gyermekvilág érdeklődése kíséri, ellenőrzi és védi ezt a szép intézkedést.

A mesterséges fészkelő-oduknak bevezetése és terjesztése érdekében szükséges szakszerű utmutatás